

Особливості викладання права війни курсантам ВВНЗ в умовах агресії Росії проти України

Традиційно викладання дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» (МГП) (право війни, право збройних конфліктів) в сучасній системі військової освіти України було предметом особливого розгляду. Воно було присутнє в Тематичних планах всіх ВВН як окрема дисципліна, як питання в дисципліні «Міжнародне публічне право» на факультетах міжнародного права, спеціальностях міжнародні відносини, міжнародна інформація, міжнародні економічні відносини, тощо. Саме плідне співробітництво з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста з середини 90-х років дало поштовх процесу розповсюдження та активного вивчення МГП, особливо в ВВНЗ, та програмах спеціальностей факультетів міжнародного права.

Це була незнайома для нас дисципліна, при тому що Україна підписала тексти I-IV Женевських Конвенцій 1864р., ще у 1949р., а I-II Додаткові Протоколи у 1990р. Але за часів СРСР взагалі про це знало обране коло дипломатів, військових аташе та декілька сотень науковців.

Тому в сучасній Україні з великим науковим та суспільним інтересом стали вивчати та розробляти цю дисципліну. Треба відмітити, після 1990р. інформація, яку отримали науковці та викладачі була величезною, завдяки Міжнародному Комітету Червоно Хреста, зокрема, який почав масово завозити наукову літературу, проводити конкурси зі знання МГП серед студентів та курсантів.

Складання змістовної та кількісної складової цієї дисципліни поклали на науково-викладацький склад. Саме ВНЗ та ВВНЗ визначали що і як викладати. Кількість годин коливалася від 10 до 72 годин аудиторних годин. Зрозуміло, це обмежувало, або, навпаки, вихолощувало зміст того, що викладається. Практично завжди була величезна історична частина, велика теоретична частина, і невеличка практична частина. А навіщо? З ким нам воювати, у нас навколо «дружні» сусіди й до військових конфліктів, а тим більше «гібридних», які виникли як явище в XXI столітті, готуватися не було сенсу.

Так, практично 20 років ми викладали майбутнім офіцерам, захисникам Донбасу від агресії Росії та її поплічниками – «ополченці» ДНР та ЛНР. І тому вони більше знають про Анрі Дюнан і чому він став ініціатором розробки МГП, про те, як і що підписала Україна. Доречі, ми є активними учасниками процесу імплементації МГП у сучасне українське законодавство, доєднавшись до усіх міжнародних ініціатив з цих питань (заборону протитанкових мін та зарядів, заборону касетних бомб, підписання III Додаткового протоколу, тощо). Однак, як поводитися незаконними учасниками гібридного конфлікту, чи є вони «найманцями» за ст. 47. I Додаткового протоколу та їх можливо страчувати за законами воєнного часу, правил їх дотримання в місцях тимчасового утримання, практично нічого не знають.

На даний час конче необхідно переглянути змістовний компонент дисципліни «Міжнародне гуманітарне право», або «Право війни». Історичний та теоретичний розділи зменшити до рівня, який не буде заважати вивченню саме практичної складової. Особливу увагу приділяти таким питанням як: методи (заборонені та дозволені) та засоби (віроломство та військові хитрощі) ведення бойових дій; правила поводження з військовополоненими; правовий статус незаконних учасників гібридного конфлікту та поводження з ними; правила надання медичної допомоги (особливо актуальне питання при умові тісного спілкування з місцевим населенням на території конфлікту); питання відповідальності під час бойових дій (зміст воєнних злочинів) тощо.